

TARIK BUĞRA'NIN ÜÇ TEFRIKA ROMANI ÜZERİNE

Özlem FEDAI

Giriş

Her ne kadar sanat hayatına atıldığı ilk yıllardan itibaren “fildişi kule”ye övgüler yağdırsada sanatçının toplum karşısında bağımsız olduğuna inanarak “Edebiyatın vazifesi, edebiyat olmaktır, kendisini korumaktır. Edebiyatın insana ve topluma en iyi şekilde yararlı olabilmesi edebiyat olarak kalabildiği ölçüde mümkündür... Edebiyatçı bir bilim adamı gibi bağımsız bir kafaya sahip olmalı, konularına onlar ne olursa olsun, tarafsız bir gözle bakabilmelidir. (...) Edebiyat ispatlamaz, gösterir; telkin etmez, düşündürür; hüküm vermez, hüküm vermeye yol açar; iddia etmez, okuyucunun red ve kabul hal ve ruh tercihini serbest bırakan bir dünya kurar. Görevi budur ve bunu başardığı ölçüde değerlidir”¹ dese de Tarık Buğra için edebiyat, özellikle de roman, “insan olanın, insan kaderinin anlatımı”na bigâne kalamaz.

Tefrika romanları dışarda tutulursa 13 romanı bulunan Tarık Buğra, yazdığı romanlardan “*Osmancık*’ta Selçuklu Devleti’nden Osmanlı Devleti’ne geçiş sürecini ve devlet olma yolunda verilen mücadeleyi, *Küçük Ağa*’da Millî Mücadele dönemini ve kurtuluştan yeni bir devletin kuruluşuna doğru geçen süreci, *Küçük Ağa Ankara*’da romanında Türkiye Cumhuriyeti olarak kurulacak olan yeni devletin doğum sancılarını, *Firavun İmanı*’nda zaferin parlayan ışıklarıyla Ankara’nın başkent olma sürecinde yaşanan çıkar ilişkilerini, *Yağmur Beklerken*’de 1930’lu yıllarda Serbest Cumhuriyet Fırkası’nın kuruluş sürecini, *Dönemeçte*’de 1946-1950 yılları arasında çok partili hayata geçiş sürecini, *Gençliğim Eyyvah*’ta da 1970’lerde yaşanan anarşi olaylarını bir romancı gözüyle yorumlayarak anlatır.”²

1 Tarık Buğra, *Politika Dışı*, Ötügen Yay., İst. 1992, s. 218.

2 Ü. Gülsüm Tarakçı, “Tarık Buğra’nın Tefrika Halinde Kalan Romanı Küçük Ağa’da Yarım Kalan

1. Buğra'nın Gazetecilik Hayatı

Buğra'nın gazetecilik hayatı, 1947 yılında Akşehir'de koyu bir demokrat partili olan babasıyla birlikte çıkardığı *Nasreddin Hoca* gazetesiyle başlamıştır (21 Ocak-21 Şubat 1947). Buğra, Yusuf Ziya Ortaç'tan gelen teklif üzerine *Çınaraltı*'nda her hafta bir hikâye yayımlamaya başlar.³ Burada yayımlanan hikâyeleriyle gittikçe tanınan yazar, 24 Eylül 1951-30 Aralık 1952'de *Milliyet* gazetesinde "Sanat Hareketleri" köşesiyle karşımıza çıkar. Bu köşede bir yandan hikâyeler yazarken diğer yandan da tiyatro ve edebiyat tenkitleri yazmayı sürdürür. Yazdığı ağır eleştirilerle birçok düşman da kazanan ancak değerlerinden taviz vermeden onuruyla yazmayı sürdüren Buğra, bu tecrübelerini daha sonra *Düşman Kazanma Sanatı* adıyla kitaplaştıracaktır. *Milliyet*'te ayrıca 1 Ocak 1953- 13 Mayıs 1954 yılları arasında da "Fıkra" köşesinde de yazmış olan Buğra, bu arada 1950'lerin başlarından itibaren geçinme kaygısıyla yazdığı birçok romanını da çeşitli gazetelerde tefrika ettirmiştir.

Gazete ve dergilerde musahhihlik yapan, bir yandan da öyküler kaleme alan, yazarlığının baharındaki genç Tarık Buğra; 1950-1956 arasında 9 tefrika roman yayımlar (*Abaza Paşa'nın Rüyası*,⁴ *Şehir Uyrurken*,⁵ *Yanıyor mu Yeşil Köşkün Lambası*,⁶ *Ölü Nokta*,⁷ *İnce Hesaplar*,⁸ *Aşk Esirleri*,⁹ *Ofsayt*,¹⁰ *Tetik Çekildikten Sonra*,¹¹ *Sonradan Yaşamak*¹²). Ayvazoğlu'nun verdiği bilgilere göre, ayrıca Peyami Safa başta olmak üzere başka yazarların tefrika ve adapte romanlarını da tamamlamıştır¹³. *Milliyet*'te çalışırken bir taraftan da Ankarada Hürriyet Partisi'nin yayın organı olan *Yeniğün* gazetesinin kuruculuğunu ve genel yayın müdürlüğünü üstlenir (1957). Daha sonra bu gazeteden ayrılarak İstanbul'da *Vatan* gazetesine yazı işleri müdürü olur. Bir süre sonra buradan da ayrıлып tekrar *Milliyet*'e spor sayfası sorumlusu olarak döner. Gazetede yapılması planlanan edebiyat sayfasına kendisinin düşünül-

Şanlı Tokadın Hikâyesi: 'Çolak Salih Niko İle Hesaplaşıyor', *Journal of Turkish Language and Literature*, Vol. 3, Issue: 2, Spring 2017, s. 121.

3 Beşir Ayvazoğlu, "Tarık Buğra İçin Bir Biyografi Denemesi", *Tarık Buğra*, (Haz. Mehmet Tekin-Ebru Burcu Yılmaz), Kültür ve Turizm Bak. Yay., Ankara 2011, s. 18.

4 *Bursa Hakimiyet*, 27 Eylül-7 Şubat 1956.

5 *Bursa Hakimiyet*, 4 Haziran-22 Eylül 1956.

6 *Yeniğün* (Ankara), 11 Nisan-31 Mayıs 1957

7 *Yeni İstanbul*, 23 Nisan-10 Haziran 1958

8 *Milliyet*, 19 Mart-31 Mayıs 1953.

9 *Milliyet*, 30 Eylül-9 Aralık 1950.

10 *Akın Gazetesi*, 10 Ekim-13 Kasım 1951.

11 *Akın Gazetesi*, 29 Ağustos -8 Ekim 1951.

12 *Vatan* (İstanbul), 16 Şubat-23 Mayıs 1953.

13 Peyami Safa'nın *Sabaha Karşı* adlı adapte romanının sonunu, onun eşini tedavi için yurt dışına götürmesi sebebiyle Buğra tamamlamıştır. bk. Ayvazoğlu, *Güneş Rengi Bir Yiğim Yaprak*, Ötügen Yay., İst. 1995, s. 58.

memesi üzerine buradan tekrar ayrılan Buğra, 1959'da *Hadiselere Tercüman* gazetesinde çalışır ve aynı yıl gazeteden kovulunca üç defa kovulacağı *Yeni İstanbul* gazetesine geçer. Aynı zamanda *Türkiye Spor Gazetesi*'nin neşriyat müdürlüğünü de üstlenir. Daha sonra bir ara *Yol* adlı haftalık bir fikir, sanat ve siyaset gazetesinin sorumlu yazı işleri müdürlüğünü de yapan Buğra, 1969'dan 1976'ya kadar *Halka ve Olaylara Tercüman* gazetesinde yazar. Bu arada, edebiyata yeterince zaman ayıramamaktan şikâyetçidir. Gazetede günlük yazılarına 13 Mayıs 1976'da ara vermesinde bu sıkıntısının yanında 25 Mayıs 1973'te geçirdiği enfarktüsün de etkisi vardır. 1966-1969 yılları arasında *Hisar* dergisinde de yazılarını gördüğümüz Tarık Buğra, 4 Ekim 1987-28 Kasım 1994 tarihleri arasında *Türkiye* gazetesinde "Pazar Sohbeti" yazıları kaleme almıştır.¹⁴ Ölümüne yakın bir zamana kadar gazeteciliği devam eder.

2. Tarık Buğra'nın Romancılığı ve Medeniyet Düşü

Topluma bazı fikirleri empoze etmek için en etkili araçlardan / silahlardan biri şüphesiz romandır. Roman türü üzerinden Türk toplumuna Rusya kökenli fikirleri empoze etmeye çalışan Marksist romancılara karşı millî ve maneviyatçı bir cephe de oluşturan ancak üslubundan, sanatından, benimseydiği değerlerden ödün vermeyen Buğra; bireysel insan dramları içinde toplumsal dram ve tarihsel dönüşümleri, "yeniden doğuş"ları kaleme almıştır. Romanlarında Türk tarihinin önemli sayfalarını konu edinerek toplumun hangi aşamalardan / kırılma noktalarından geçtiğini bireysel dramlar içinde göstermeye çalışan Tarık Buğra, bir "medeniyet düşü" kuran yazarlarımızdandır. Bu düşünün özünde "Aslına, sahip çıkmak, geleceğe yol olmak, konak kurmak" şeklinde özetlenebilen, Türk-İslam kültürünün değerlerini savunmak ve korumak yatar ki bu hususta da Buğra oldukça muhafazakârdır. Bu düşü *Osmancık* romanının sonunda ölüm döşeğindeki Osman Bey ile oğlu Orhan Bey arasında geçen diyalogda görmek mümkündür. Osman Bey, oğlu Orhan'a "Gidip Bursa'yı almasını, orada ezan okutmadan dönmemesini" söyledikten sonra şu sözleri ekler:

"Ve en değerli olan şey, ötelere yol açmak, yön vermektir. Ve ötelere giden yollarda daha sonra gelenlerin yol sürmelerini sağlayacak bir konak kurabilmektir."¹⁵

1960 sonrasında yazdığı romanlarla yakın tarihimize alternatif bir bakış açısı ve yorum getiren Buğra, ayrıca Cumhuriyet Devri Türk romanının ilk

14 bk. Hüseyin Tuncer, *Tarık Buğra*, Kültür ve Turizm Bak. Yay., Ankara 1988, s. 4.

15 Tarık Buğra, *Osmancık*, Ötüken Yay., 1992, s. 364.

yıllarından itibaren yeni kurulan Cumhuriyet'in din temelli bir sistem olması arzusuyla (Halide Edip, Reşat Nuri, Yakup Kadri vb. yazarlarca) yazılan/ yazdırılan romanlarda din adamına atfedilen olumsuz bakışını *Küçük Ağ*'da Mehmet Reşit (İstanbul Hoca), *Firavun İmanı*'nda Mehmet Âkif, Hüseyin Avni ve Hasan Basri, *Dönemeçte*'de Fakir Halit ile tersine çevirmiştir.

3. Tarık Buğra'nın Gazeteciliği ve Üç Tefrika Romanı

Buğra parasızlık içinde üç fakülteyi (Tıp, Hukuk ve en sonunda devam ettiği Edebiyat) yarım bıraktığı, ucuz otel / pansiyonlarda kaldığı gençlik yıllarında gazete ve dergilerde musahihlik yapmış; sanat sayfalarının düzenlenmesinde çalışmıştır. Bu yıllarda bir yandan da geçim kaygısıyla konularını günlük hayattan özellikle de aşktan alan *Milliyet*, *Akın*, *Halka ve Olaylara Tercüman*, *Yeniğün*, *Vatan*, *Yeni İstanbul* gazeteleri ve *Türkiye Spor Gazetesi*'nde yazılar yazmış, romanlar tefrika etmiştir.

Buğra'nın 1950 ve 1951 yıllarında *Milliyet* ve *Akın* gazetelerinde tefrika ettiği *Aşk Esirleri*,¹⁶ *Tetik Çekildikten Sonra*,¹⁷ *Ofsayt*¹⁸ romanları, işte bu gazetecilik yıllarının yadigarıdır. Buğra'nın bu popüler romanları, elbette yazarın diğer romanlarındaki tarihî ve sosyal manzarayı ihtiva etmez. Ancak yazarın hayatından derin izler taşır.

Tarık Buğra'nın *Ofsayt* adlı tefrika romanı, yazarın sanat dışında ilgilendiği alanlardan biri olan spora bakış açısını ve gazetecilik yıllarındaki gözlem gücünü görmek açısından dikkat çeken bir eserdir.

Ofsayt romanını yazar "Gençlerin Romanı" üst başlığı ile sunmuş yani gençlere ithaf etmiştir. Kendi gençlik günlerinden izler taşıyan bu romanın kahramanının adının "Süleyman" olması, asıl adı Süleyman Tarık olan Tarık Buğra'nın hayatından nasıl bir iz taşıdığıнын göstergesidir.

Romanda kahramanı Süleyman'ın anılara dalması üzerinden, çocukluğunun geçtiği yerler anlatılır ki bu yerler, Tarık Buğra'nın da çocukluk yıllarını geçirdiği yerlerdir:

"Süleyman o gece anlatmaya ta çocukluğundan başlamıştı:

Burası Sultan dağlarının yeşil vadilerinden birine kurulmuş bir kasabadır: Büyüktür, zengindir, uyanıktır. Ve bütün bunlar civardaki beş kazanın pazar yeri oluşundan ileri gelir."¹⁹

16 *Milliyet*, 30 Eylül-9 Aralık 1950, 68 tefrika.

17 *Akın Gazetesi*, 29 Ağustos-8 Ekim 1951, 34 tefrika.

18 *Akın Gazetesi*, 10 Ekim-13 Kasım 1951, 34 tefrika.

19 *Tarık Buğra'nın Ofsayt ve Tetik Çekildikten Sonra Adlı Tefrika Romanları Üzerine*, DEÜ Buca Eğitim Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Bitirme Tezi, (Haz. Berkay Şanda), (Danışman: Doç.

Ofsayt'ta Süleyman'ın çocukluğunun geçtiği kasaba, Tarık Buğra'nın kendi okul yıllarını geçirdiği kasabadır. Bunu Hüseyin Tuncer'e yazdığı mektupta şöyle ifade eder:

“Ortaokul enerji kaynakmaları, kaldırıp kaldırıp havalandırmaları çayla başladı. Koşmalar, Sultan Dağları'na tırmanmalar, öğretmenlere baş kaldırmalar ve yarışmalar, maçlar, maçlar.”²⁰

Aşk Esirleri romanında da genç Tarık Buğra'nın hayatından yansımalar görmek mümkündür. Özellikle *Aşk Esirleri* romanının kahramanı Murat Kervancı ile Tarık Buğra arasında bir paralellik görülmektedir. Roman, hakim bakış açısıyla her şeyi bilen yazar anlatıcının Hukuk Fakültesini bitiremeyen fakat arkadaşlarına bitirdiğini söyleyen mahcup Murat'ın durumunu gözler önüne serişle başlar:

“Murat, tanıdıklarına Fakülteyi bitirdiğini söylemişti; hâlbuki son senelerde dershaneye uğramamıştı bile.”²¹

Bilindiği gibi Tarık Buğra da Tıp Fakültesinden atılmış, Hukuk Fakültesine girmiş ancak burayı da bitirememiştir. Murat Kervancı da -tıpkı Tarık Buğra gibi- suçluluk duygusu nedeniyle uzun bir süre baba evine gidememiştir:

“Asıl fecii, kendini layık görseydin dört yılda bir kerecik olsun gidip de köyünü, evini, anacığını görmez miydin?”²²

Maddi sıkıntıların da etkisiyle kaydolduğu okullarından soğuyan genç Buğra, yazarlığa yönelirken *Aşk Esirleri* romanının yazarından hayli izler taşıyan kahramanı Murat Kervancı ise büyük bir bestekâr olmak arzusundadır.

Tarık Buğra öğrencilik yıllarını sıkıntılar içinde geçirmiştir.²³ İstanbul'a Konya'dan gelmiş, maddi sıkıntılar nedeniyle hep çalışmış, okullara da devam etmemiştir. Bu maddi sıkıntılar onu okullardan koparmış ve soğutmuştur. Ayvazoğlu'nun verdiği bilgilere göre o yıllarda Konya Erkek Lisesinden hocası Rıfki Melül Meriç ile buluştuğu ve sonraları sürekli gittiği Küllük

Dr. Özlem Fedai, İzmir 2015, s. 39. (Eserden yaptığımız alıntılarda bu tezin metin kısımlarından istifade edilmiştir.)

20 Hüseyin Tuncer, *age.*, s. 7.

21 *Tarık Buğra'nın Aşk Esirleri Adlı Tefrika Romanı Üzerine*, (Haz. Mürşide Altınbaş), (Metin-İnceleme), (Danışman: Doç. Dr. Özlem Fedai), DEÜ Buca Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Bitirme Tezi, İzmir 2015, s. 13. (Eserden yaptığımız alıntılarda bu tezin metin kısımlarından istifade edilmiştir.)

22 *Aşk Esirleri*, s. 44.

23 bk. Beşir Ayvazoğlu, *Güneş Rengi Bir Yiğın Yaprak*, s. 50-51.

Kahvesi, *Aşk Esirleri* romanının kahramanı Murat Kervancı'nın da başlıca mekânıdır:

“Bir süre parklarda sabahlamak zorunda kaldı. Birkaç ay da Küllük'te sandalyeleri birleştirip tavlayı yastık ederek yatıp kalktı. Sonunda Adanalı bir öğrenci grubunun kaldığı Fatih Medresesi'ndeki bir hücrede yer buldu. Bu arada roman yazmaya çalışıyordu.”²⁴

Murat Kervancı dışında romanda maddi zorluklar içinde bir öğrencilik hayatı geçiren Doktor Rıza Candaş'ın durumu da Tarık Buğra'nın öğrencilik hayatına benzer. Rıza Candaş da fakir bir öğrencilik hayatı yaşayıp bir medresedeki hücrede yaşayan arkadaşının yanına sığınır:

“Kalbi birdenbire hatıraların ıslak gömleğine büründü: Servili medresesi, sıcak yemeğe ve ateşin rengine hasretle geçen kış günlerini yeniden yaşar gibi oldu.”²⁵

Yazar, *Türkiye Spor Gazetesi*'nde çalışırken Türk millî futbol takımı ile Almanya, Norveç ve Moskova'ya gitmiş; buralardaki izlenimlerini *Bir Köyden Bir Başşehire* ve *Gagaringrad Notları* adlı kitaplarında anlatmıştır. *Ofsayt* romanını da spor muhabirliği yaptığı bu yılların bir hatırası olarak yazmıştır

Ofsayt'ta anlatıldığına göre, günümüz için oldukça popüler ve getirisi yüksek bir spor olan futbol, Buğra'nın gençlik yıllarında boş ve gereksiz görülen bir faaliyettir. Romanda bu durum şöyle anlatılır:

“Fakat asıl dert bundan sonra başladı: Bu işe ne babası, ne de annesi razı idiler. Mahallede ne ise, fakat böyle herkesin önünde ve akranı olmayan adamlarla top oynamaya kalkması çok uygunsuz bir şey olarak görülüyordu.”²⁶

Buğra'nın ileride yazacağı romanlardan ele aldığı konular bakımından oldukça farklı olsa da dil ve üslup olarak onların nüvesini oluşturan *Ofsayt*, *Aşk Esirleri*, *Tetik Çekildikten Sonra*, genç yazarın mizacının ve hayatının da izlerini taşır. Genç bir gazeteci olarak hayata bakışı, gözlemleri bu romanlara yansımıştır. Hatta bu tefrika romanların bazı kahramanları bizzat kendi kimliğinin yansımaları olduğu kadar, *Tetik Çekildikten Sonra* romanının kahramanları Doktor Şerif, eczacı ve savcı, *Yağmur Beklerken*, *Dönemeçte* gibi ileride yazacağı romanların da kahramanları olmuştur.

24 Beşir Ayvazoğlu, “Tarık Buğra İçin Bir Biyografi Denemesi”, *Tarık Buğra* (Prestij Kitap), Mehmet Tekin-Ebru Burcu Yılmaz, Kültür ve Turizm Bak., Ank. 2008, s. 15.

25 *Tarık Buğra'nın Aşk Esirleri Adlı Tefrika Romanı Üzerine*, s. 69.

26 *Tarık Buğra'nın Ofsayt ve Tetik Çekildikten Sonra Adlı Tefrika Romanları Üzerine*, s. 61.

Aşk Esirleri ve *Tetik Çekildikten Sonra* romanları aşk temeli üzerine oturmuştur. Ancak *Tetik Çekildikten Sonra* aynı zamanda polisiye özellikler gösteren bir romandır. Bu romanda Buğra, çember şeklinde bir olay örgüsü kulanmış; işlenen bir suç ve suçluyu, suçun işleniş tarzını romanın en başında anlatmıştır. Roman kahramanının her şeyi zihninde bir kez daha yaşamasıyla roman, yaşanan zamandan olayın geçmişine döner ve tekrar son sahneye gelerek biter. Romanda aslında çoğul bir aşk vardır. Eczacı Vasfi, Savcı Enis ve Şükran uçgeninde yaşanan bu aşka Eczacı Vasfi'nin kardeşi de dâhil olur.

Tetik Çekildikten Sonra, para kazanmak için yazılmış olsa da o dönem görülen diğer tefrikalar gibi ucuz bir kurguya ve cinselliğe dayanmaz. Bu karmaşık aşk ilişkisi, Buğra'nın en iyi tanıdığı kasaba ortamında ve iyi gözlemlediği memurlar arasında geçer ama insanlık hakkında yoğun mesai harcayan Buğra, sadece karmaşık bir aşk romanı yazmak istemez. Bu yoğun ilişkilerin ortasında her birey, bu ilişkideki rolüne göre sorgulamalar yapar ve gelişme çabası gösterir.

Eserin en başında birbirini seven, hatta birbirlerini suçlamaktan bile çekinen mutlu bir karı kocayla karşılaşırız. *Tetik Çekildikten Sonra*'daki olaylar hâkim bakış açısıyla aktarılrsa da eserin başı, olayın faili Savcı Enis Tanyol'un; sonu ise maktul Şükran Tanyol'un açısından anlatılmıştır. Eserin temel özelliği olayların farklı kahramanların açısından okura aktarılmasıdır.

Buğra'nın *Yalnızlar*, *Küçük Ağa*, *Firavun İmanı*, *Dönemeçte* romanları da dâhil olmak üzere birçok romanının kahramanlarında görebileceğimiz “büyük yalnızlık” ve “bekleyiş” ilk romanlarından olan *Tetik Çekildikten Sonra*'da da karşımıza çıkar. Her kahramanına aşkı felsefi manada sorgulatan yazarın kahramanların çoğu yalnızlığa bağlı olarak bir bekleyiş ve arayış içindedir: Yazarın “anlatıcı ben”i, farklı kahramanların zihinleri üzerinden “yalnızlık” ve “bekleyiş”i yorumlar. Doktor Şerif'in durumu üzerinden yazar, bu yalnızlığı şöyle anlatır:

“Bir çöl yolcusunun yalnızlık ve aczi insanoğlunun değişmez kade-riydi. Milyonlarla yüz yüze, hatta omuz omuza; fakat yalnızlık. Bir ikinci insanın elini tutabilir, ona derdini dökebilirsiniz; fakat yalnızsın, aşılmaz bir uçurumun ötesindesin.

Karınla koyun koyuna yatar, nefeslerini nefeslerine karıştırabilirsiniz; fakat yalnızsın, aşılmaz bir uçurumun ötesindesin. Neşende yalnız, ızdırabında yalnız, ölümlünde yalnızsın. Doktor avurtlarını kemire kemire düşünüyordu.”²⁷

27 age., s. 86.

Tetik Çekildikten Sonra'da, kahramanların statüleri ne olursa olsun bir "arayış" ve "bekleyiş" içinde oldukları dikkat çeker. Bu arayışlardan biri yalnız bir adam olan Doktor Şerif'in "dost" arayışdır:

"Dur sana kendimi takdim edeyim: Adım Şerif, hükûmet doktoruyum. Bana teşrifat nazırı derler. Her yeni geleni şöylece bir koklarım da onun için. On yıldır, her yeni gelende hasretini çektiğim dostu aradım, her yeni gelen için: acaba bu mudur, dedim. Bütün rezaletlere rağmen romantizm."²⁸

Bir diğer önemli bekleyiş ise Enis ile Şükran'ın temsil ettiği aşkın beklenişidir:

"Oh, Allah'ım: biz ne kadar korkağız; yıllarca bekleriz, beklediğimiz için yıllara katlanırız, sonra da beklediğimizi bulunca tanışmanın, konuşmanın, dert dökmenin birtakım merasimleri olduğunu zannederiz. Bu güne kadar birbirimizi bekledik, öyle değil mi? Yanılıyor muyum? Bu böyle olmazdı hayatın ne manası kalırdı, değil mi? Fakat işte, bunu itiraftan korktuğumuz için, bu itiraftan getireceği saadetten korktuğumuz için bir mazimiz olmadığını iddiaya kalkışıyoruz."²⁹

Romanda aşk, cinayet, yalnızlıklar, dost arayışları ve bekleyişleri belirgindir. Yalnızlık, dost arayışı, bekleyişin getirdiği dram, o yıllarda genç Buğra'nın da hayatında olsa gerektir. Yazar şehir / kasaba hayatının kısılcasına sıkışmış yalnız, aşkı ve sevgiyi arayan bireylerinin dramına, sonraki yıllarda tarihsel ve toplumsal dönemeçlerimizi anlattığı romanlarında da yer verecektir (*Gençliğim Eyvah*'ta Delikanlı ile Güliz'in aşkı gibi).

Buğra'nın roman kahramanları; kendilerine rehberlik yapacak, yol gösterecek kişilerin de arayışına çıkarlar. *Tetik Çekildikten Sonra*'da ömrünce dünyasını aydınlatacak arkadaşı bulamayan Doktor Emin'in serzenişini duyarız:

"-Lanet olsun, dedi; şu anda bir dosta sahip olabilmek için canımı vermeye hazırım; fakat işte, koca bir ömrü biricik dost edinecek gibi harcamamışız."³⁰

Tetik Çekildikten Sonra'da bir aşk üçgenin parçası olan Eczacı Vasfi, son derece ilginç bir karakterdir. Bu karakter, *Dönemeçte* romanındaki Eczacı Celal karakterini anımsatır. Bu romandaki Eczacı; çirkinliği yüzünden gençliğinde dışlanmış, aşk maceraları ve dost meclislerinde yer alamamış, bunu

28 *Tetik Çekildikten Sonra*, s. 12-13.

29 *age.*, s. 18.

30 *age.*, s. 84.

telafi için çok çalışıp zengin olmuş ve insanlara küseceği yerde onlara iyilik yaparak şahsi tatminini sağlamış kasabalı bir yaşlıdır.

Eczacı Vasfi, Savcı Enis ve Şükran üçgeninde Türk romanında ve sine-masında sıkça görülen bir durumla karşılaşırız ki bu durum, söz konusu tefrika romanı popüler fotoromanlara dönüştürür. Eşraftan zengin ve yaşlı birinin zor durumda kalan aileye maddi yardımı karşılığında evin genç kızına sahip olma arzusu ve birbirini seven gençlerin bu yüzden ayrılmak zorunda kalmasıdır.

Buğra, Eczacıyı da sıradan bir kötü olarak çizmez. O; kaderin onu yalnızlığa ve mahrumiyete itelemesine rağmen masumiyetini korumayı başaran, haz peşinde olan değil saadet arayan bir kişidir.

Eczacının müstakbel karısı onu öldürmek için kadehine siyanür katmıştır. Tüm kasabanın kendisiyle dalga geçeceği, kardeşinden bile destek alamayacağı düşünceleriyle bunalan, kavuşma umudu olan saadetten çoktan uzaklaşmış Eczacı için bu son darbedir. Bu derece duygusal ve maneviyata, saadete değer veren birinin ölümü de romantik bir atmosfer içinde gerçekleşecektir. Tabii Eczacının ölümünün bir intihar mı yoksa cinayet mi olduğu da tartışmalıdır. Eczacı siyanürlü kadehi önce Şükran'a ikram eder ama Şükran sadece reddetmekle yetinir. Sonrasında ise Eczacı kadehi bir dikişte içer.

Tetik Çekildikten Sonra'da yazarın olayın sonucunu tefrikanın en başında söylemesine rağmen yine de heyecanla okunmasıyla dikkat çeken, olayların akışını ve nedenlerini merak ettiren bir roman kurgulamış olması, ileride yazacağı güçlü romanlar için ipucu verir.

Tarık Buğra'nın gerek *Aşk Esirleri* gerekse *Tetik Çekildikten Sonra* romanlarını, aşk temeli üzerine inşa edildiği yukarıda ifade edilmişti. Özellikle *Tetik Çekildikten Sonra*'da aşk ilişkisinin taraflarına, aşkın felsefi sorgulamasını da yaptırmıştır. Ancak *Aşk Esirleri*'nin temelini kadın ve erkek kahramanların çalkantılı duygusal ilişkileri oluşturur. Buğra'nın *Küçük Ağa* ve *Osmançık* gibi olgunluk dönemi romanlarındaki büyük emellerin kaynağı olan aşktan daha farklı bir aşk ve şehvet anlatımı da bu romanda kendini gösterir. Belki okuyucu kitlesinin beklentilerinden, belki de yazarın gençliğinden ve para kazanma kaygısından dolayı *Aşk Esirleri*'nde belli dozda da olsa Tarık Buğra'da görmeye alışık olmadığımız bir şehvet anlatımı dikkat çeker:

“Murat onun, üst kısmı çıplak göğsünün körpeliğine fazlaca alakayla baktı ve kompliman dolu bir gülümseyişle kadehi ruj lekeleri olan taraftan dudakları arasına aldı. Bu anda Zehra, Muradın hiçbir kadında rastlama-

dığı derecede tahrik edici bir hâle sahipti. Gözlerindeki simsiyah parıltılarla, etli dudağındaki nemle Murat'a, bağürmak, gülme ve ısürmak isteği veriyordu.”³¹

Ancak romanda bu sahneler uzun ve detaylı anlatılıp abartılmamış, sadece sezdirilerek geçiştirilmiştir. Gençlik döneminden itibaren büyük idealle yaşayan Buğra, eserlerinin bayağılaşmasına ve fikirlerinin haz örtüsü altında kalmasına izin vermemiştir.

Yazar, *Aşk Esirleri* romanında duygusal yoğunluğu arttırmak için kahramanları dar mekânlara taşımış ve kişi sayısını da az tutmuştur. Her türlü ilişki, yüzleşme ve hesaplaşmanın yaşandığı, tüm düğümlerin çözüldüğü yer Kervancı Çiftliğidir. Burası dış dünyadan soyutlanmış, kahramanlar kendi hâllerine bırakılmıştır.

Murat Kervancı, Zehra, Doktor Rıza Candaş ekseninde aşk ve şehveti konu alan bir roman olarak *Aşk Esirleri*'nin kahramanı Kervancı da hem yazarının gençliğinden büyük izler taşır hem de yazarın tıpkı gelecekte yazacağı diğer romanların kahramanları gibi “dönüşüm” yaşar. Murat Kervancı'nın karşısına da Doktor Rıza Candaş'ı çıkaran yazar, Doktor Rıza Candaş'ı “akılla hareket eden”, Murat Kervancı'yı ise ne yapacağı belli olmayan “duygu ve arzuların adamı” olarak anlatır.

Buğra'nın ilerideki romanlarında karşımıza çıkacak etkili bir dil ve felsefi aforizmalar da dikkat çeker. Bu söyleyişler ve karakterlerin sürekli kendini sorgulaması eseri basit bir tefrika olmaktan kurtarmıştır:

“Allaha giden yol tabiatan geçer; Allah belki de tabiattır, gerçek büyüklükten, değişmez güzellikten gelen iddiasızlıktır.”³²

“Gecikmek, kadınların, aşk stratejisindeki büyük değişmelere rağmen tesiri azalmayan silahlarıdır.”³³

“Yalan beride aşk olur şehveti ebedileştirir, ulvileştirir, ötede sanat olur hayatı süsler, bir başka yerde de felsefe veya din olarak insanlığı aydınlatacak tek ışığı, maneviyatı kuvvetlendirmeye uğraşır.”³⁴

31 *Aşk Esirleri*, s. 41.

32 *age.*, s. 77.

33 *age.*, s. 14.

34 *age.*, s. 163.

4. Sonuç ve Değerlendirme

Tefrika roman, günlük ve haftalık gazetelerin sayfalarında kendine yer bulmuş; daha çok -okuyucu kitlesinin gündelik yaşamından ve arzularından izler taşıyan- yayımlandığı gazetelerin sanat sayfalarına da popülerlik katan bir türdür. Bu romanlar, tıpkı Tanzimat Devri'nden gelen geleneğinde olduğu gibi Cumhuriyet Devri'nde özellikle 1940'lı, 1950'li yıllardan itibaren popüler kültürün de bir parçası olmuştur. Para kazanma kaygısı taşıyan yazarların kalem tecrübeleri hâline dönüşmüş; televizyon ve sanal âlemin bugünkü gibi olmadığı zaman dilimlerinde vakit geçirmek isteyen okuyucunun merakla beklediği, kolay okunan romanlar olarak gazete sayfalarında daha fazla yer bulmuştur. Okurun artan talepleriyle şekillenen bu romanlar, çok sayıda yazılmış ve yazarların sanatsal bakışlarından belli ölçülerde feragat edip okuyucu kitlelerinin beklentilerine cevap vermeye dönük yazılmıştır. Genç Tarık Buğra, 1950-1951 yıllarında kaleme aldığı tefrika romanlarından üzerinde durduğumuz üç romanında aynı kaygıları taşımış; okurun, aşk, cinayet ve entrika konusundaki beklentilerine cevap vermiştir. *Aşk Esirleri* romanında, diğer romanlarında ele almadığı kadın erkek arasındaki şehveti kullanmıştır. Pek çok eserinde bireyin dönüşümüyle toplumun dönüşümünü kaynaştırarak sunan Buğra, bu romanında kahramanlarına küçük çapta bir dönüşüm yaşatmıştır. *Aşk Esirleri*, hem yazarın ilk adımlarını göstermesi bakımından öneme haizdir hem de Tarık Buğra'nın gençlik yıllarından, karakterinden izler taşımasıyla dikkat çeker. Romanın kahramanı Murat Kervancı da yazarın birçok romanındaki kahramanında olduğu gibi bir "dönüşüm" yaşamıştır. Bu eserde gazete ve okurun beklentisine cevap vermek için sınırlı tutulmakla birlikte şehvete de yer verilmiştir. Eserin üslubu, *Ofsayt* ve *Tetik Çekildikten Sonra* romanlarından daha sağlamdır. Kurgu açısından bakıldığında ise çember şeklindeki olay örgüsüyle ve cinayet mi intihar mı olduğu tartışmalı olan ölüm hadisesi sebebiyle *Tetik Çekildikten Sonra* romanı daha başarılıdır. *Ofsayt* romanı ise spor muhabirliği yapan yazarın bu tecrübesinin ürünü olarak diğer iki romandan zayıf olmakla birlikte, yazarının gözlem gücünü ve toplumun nabzını yansıtmaya açısından dikkate değerdir.

Kaynaklar

- ALTINBAŞ, Mürşide, *Tarık Buğra'nın Aşk Esirleri Adlı Tefrika Romanı Üzerine* (Metin-İnceleme) (Danışman: Doç. Dr. Özlem Fedai), DEÜ Buca Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Bitirme Tezi, İzmir 2015.
- AYVAZOĞLU, Beşir (1993), "Tarık Buğra'nın Farklılığı", *Türk Edebiyatı*, nr. 233, s. 39.
- _____, "Tarık Buğra İçin Bir Biyografi Denemesi", *Tarık Buğra*, (Haz. Mehmet TEKİN-Ebru BURCU YILMAZ), Kültür ve Turizm Bak. Yay., Ankara 2011.
- _____, *Güneş Rengi Bir Yığın Yaprak*, Ötüken Yay., İstanbul 1995.
- Buğra, Tarık, *Politika Dışı*, Ötüken Yay., İstanbul 1992.
- _____, *Osmancık*, Ötüken Yay., 1992.
- _____, "Aşk Esirleri", *Milliyet*, 30 Eylül-9 Aralık 1950, 68 tefrika
- _____, "Tetik Çekildikten Sonra", *Akın Gazetesi*, 29 Ağustos-8 Ekim 1951, 34 tefrika.
- _____, "Ofsayt", *Akın Gazetesi*, 10 Ekim-13 Kasım 1951, 34 tefrika.
- ŞANDA, Berkay, *Tarık Buğra'nın Ofsayt ve Tetik Çekildikten Sonra Adlı Tefrika Romanları Üzerine*, DEÜ Buca Eğitim Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Bitirme Tezi, (), (Danışmanı Doç. Dr. Özlem Fedai), İzmir 2015.
- TARAKÇI, Ü. Gülsüm, "Tarık Buğra'nın Tefrika Hâlinde Kalan Romanı Küçük Ağa'da Yarım Kalan Şanlı Tokadın Hikâyesi: 'Çolak Salih Niko İle Hesaplaşıyor'", *Journal of Turkish Language and Literature*, Vol. 3, Issue: 2, Spring 2017, s. 120-130.
- TUNCER, Hüseyin, *Tarık Buğra*, Kültür ve Turizm Bak. Yay., Ankara 1988.